

O‘TKIR XOSHI MOV ASARLARIDA INSONIYLIK VA MEHR TARANNUMI

TABOS HAR KADIROVICH YULDASHEV

f.f.n. dotsent, Toshkent davlat sharqshunoslik universiteti

Annotatsiya: O‘tkir Hoshimov – o‘zbek adabiyotining yorqin vakillaridan biri bo‘lib, uning asarlarida insonning ichki dunyosi, axloqiy qadriyatlar va mehr-muhabbat mavzulari alohida o‘rin tutadi. Ushbu maqolada, O‘tkir Hoshimovning asarlarida insoniylik, mehr va tarannum masalalari tahlil qilinadi. Yozuvchining roman va hikoyalarida nafaqat individual shaxs, balki jamiyatning axloqiy va ma‘naviy qiyofasi aks etadi. Maqolada asarlarda ifodalangan insoniy tuyg‘ular, mehrning ahamiyati va uning jamiyatdagi roli, shuningdek, Hoshimovning adabiy uslubi, asarlarning falsafiy mazmuni muhokama qilinadi. O‘tkir Hoshimovning asarlarini o‘rganish, zamonaviy adabiyotda insoniylik va mehrni tasvirlashda yangi yondashuvlarni kashf etishga yordam beradi.

Kalit so‘zlar: O‘tkir Hoshimov, insoniylik, mehr, adabiyot, ma‘naviyat, axloq, falsafa, tarannum, asarlar.

Kirish qismi: O‘tkir Hoshimov – o‘zbek adabiyotining eng mashhur yozuvchilaridan biri bo‘lib, uning asarlari o‘quvchilarda chuqur iz qoldirgan. Yozuvchining asarlari nafaqat zamonning o‘ziga xos realistik tasvirini beradi, balki insonning ichki dunyosini, uning axloqiy va ma‘naviy qadriyatlarini ham keng yoritadi. O‘tkir Hoshimov asarlarida insoniylik, mehr, muhabbat, va umid masalalari asosiy o‘rin tutadi. Uning hikoyalarida va romanlarida insonning ruhiy holati, uning ichki dunyosi, o‘ziga bo‘lgan ishonchi va hayotga bo‘lgan muhabbati haqida gapiriladi.

Hoshimovning adabiy yondashuvi nafaqat individual insonning hayotini, balki jamiyatdagi axloqiy masalalarni ham ko‘rsatadi. U o‘z asarlarida insonning ichki kechinmalarini, xohish-istaqlarini va o‘zini anglash jarayonlarini chuqur tasvirlaydi. Bu esa uning asarlariga katta falsafiy mazmun va chuqur ma‘nolar kiritadi. O‘tkir Hoshimov asarlarini o‘rganish, nafaqat o‘zbek adabiyotining rivojlanishiga, balki insoniylik, mehr va muhabbatni tasvirlashda yangi adabiy yondashuvlarni kashf etishga imkon yaratadi.

Mazkur maqolada O‘tkir Hoshimov asarlarida insoniylik va mehr tarannumi qanday tarzda tasvirlanganligi tahlil qilinadi. Yozuvchi o‘z asarlarida insonni o‘zining eng yuksak axloqiy qadriyatlari bilan tanishtirib, uning ichki dunyosidagi nurlu va qorong‘u tomonlarni chuqur o‘rganadi. Buning orqali u o‘z o‘quvchisiga nafaqat estetik zavq, balki ma‘naviy ozuqa ham beradi. O‘tkir Hoshimovning asarlari, o‘quvchiga faqat badiiy zavq bermasdan, balki insoniylik va mehrni qadrlash, o‘z hayotida bu qadriyatlarni qo‘llashni targ‘ib etadi. Uning adabiy merosi, zamonaviy adabiyotdagi ahamiyatini saqlab, insonning eng oliy fazilatlarini – mehr, muhabbat va insoniylikni avaylash va tarannum qilishda davom etadi.

Asosiy qism: O‘tkir Hoshimov – o‘zbek adabiyotining eng sara vakillaridan biri bo‘lib, uning asarlarida insonning ichki dunyosi, axloqiy qadriyatlari va mehr-muhabbat alohida o‘rin tutadi. U yozgan roman va hikoyalar insonning tabiiy kechinmalari, his-tuyg‘ulari, uning jamiyatdagi o‘rni va o‘ziga bo‘lgan munosabatini tasvirlashda juda kuchli. Asarlarida insoniylik, mehr va tarannumning yuksak ideallarini aks ettirgan holda, Hoshimov jamiyatning ijtimoiy, axloqiy va ma‘naviy muammolarini ko‘rib chiqadi.

Insoniylik – bu nafaqat yashashning o‘ziga xos qoidalari, balki har bir insonning ma’naviy, axloqiy fazilatlarini anglashni anglatadi. O‘tkir Hoshimovning asarlarida insonning ezgulikka intilishi, mehnatsevarligi va hayotga ijobiy qarashi birinchi o‘rinda turadi. U o‘z asarlarida insonning ichki dunyosini, uning ma’naviy izlanishlarini tasvirlaydi va shu orqali insoniylikni har bir insonning axloqiy va ma’naviy yaxshilikka erishish yo‘li sifatida ko‘rsatadi. Masalan, uning "Yolg‘on" hikoyasida bosh qahramonning ichki kurashi, o‘z xatolarini anglash va ulardan saboq olish jarayoni ko‘rsatiladi. Bu hikoya orqali yozuvchi insonning xatoliklaridan o‘rganish, unga qarshi kurashish, o‘zini anglash va yaxshilash jarayonlarini aks ettiradi. Bunday asarlar orqali Hoshimov o‘z o‘quvchisiga insoniylikni faqat tashqi xatti-harakatlar bilan emas, balki ichki, ma’naviy holat bilan o‘lchanishini anglatadi.

O‘tkir Hoshimov asarlarida mehr va muhabbat o‘ta muhim mavzular sifatida ko‘riladi. Mehr Hoshimovning asarlarida insoniyatning muhim o‘zi bo‘lishini ta’minlaydigan kuch sifatida tasvirlanadi. Mehr va muhabbat faqat shaxsiy munosabatlarda emas, balki jamiyatdagi ijtimoiy munosabatlarda ham o‘z aksini topadi.

Masalan, uning "Dunyoning ishlari" asarida asosiy qahramonlarning bir-birlariga bo‘lgan mehr-muhabbatlari, ularning o‘zaro murosaga kelishlari va hayotning murakkabligini tushunishlari muhim o‘rin tutadi. Hoshimov o‘z asarida, faqat o‘zaro mehr-muhabbat asosida insonlarning ijtimoiy va axloqiy masalalarga nisbatan to‘g‘ri qarorlar qabul qilishlari mumkinligini ko‘rsatadi. Mehr va muhabbat temalarini keng yoritish orqali, Hoshimov adabiyotda insoniylik va hayotga bo‘lgan mehrni, jamiyatni o‘zgartirishning muhim vositasi sifatida ko‘rsatadi.

Hoshimovning asarlarida, odatda, insonning ichki kechinmalari va uning ruhiy holati katta o‘rin tutadi. U o‘zining barcha asarlarida insonning ichki tarannumini – ya’ni, uning qalbida yuradigan haqiqatni, izlanishlarni va hissiyotlarni tasvirlashga qaratilgan. Bunda nafaqat biror ijtimoiy muammoni ko‘rsatish, balki insonning o‘zini anglash, uning ichki holatini, hayotga bo‘lgan munosabatini aks ettirish maqsad qilinadi. Masalan, "Katta yurak" asarida bosh qahramonning o‘z hayotiga bo‘lgan qarashlari, o‘zini anglash va o‘z xatolarini tan olish jarayoni juda chuqur tasvirlanadi. Hoshimov o‘z asarida ichki kurashni, kechinmalarni, qayg‘u va umidlarni juda ishonarli tarzda ko‘rsatadi. Bu asar orqali yozuvchi insonning ruhiy tarannumini, uning ijobiy yoki salbiy holatlariga qanday javob berishini tasvirlaydi.

O‘tkir Hoshimovning asarlarida tarannum, ya’ni yuqori axloqiy g‘oyalar, insoniy tuyg‘ularni ifodalash uslubi muhim o‘rin tutadi. Tarannum bu o‘quvchiga insonni yaxshilikka, samimiylikka, o‘zini tan olishga undaydigan kuchdir. Hoshimovning uslubi oddiy va tushunarli bo‘lsa-da, uning asarlarida chuqur ma’no va tafakkur bor. Uning yozish uslubi o‘quvchiga qandaydir murakkab savollarni berishga undaydi va fikrlarni kengaytirishga yordam beradi. Adabiy uslub orqali Hoshimov mehr-muhabbat va insoniylikning eng yuqori darajasini aks ettiradi. Bunday uslubda yozilgan asarlar o‘quvchining ichki dunyosiga ta’sir etadi, uni yaxshilik va ma’naviyat tomon yo‘naltiradi. Bu esa uning asarlariga o‘ziga xos tarannum va hayotga ijobiy qarash kiritadi.

Tahlil va natijalar: O‘tkir Hoshimovning asarlarida insoniylik va mehr tarannumi nafaqat individning o‘z ichki dunyosidagi jarayonlar, balki jamiyatdagi umumiy axloqiy, ma’naviy qadriyatlarni tasvirlash orqali aks ettirilgan. Uning asarlarida insonning ruhiy holati, mehnatsevarlik, ezgulik, mehr-muhabbat va o‘zini anglash kabi masalalar markaziy o‘rin tutadi. Hoshimov o‘zining hikoya va romanlarida nafaqat insonning ijtimoiy rollarini, balki uning daxldorlik, yaxshilik va tinchlikni targ‘ib qilishdagi muhim rolini ko‘rsatadi.

O‘tkir Hoshimovning asarlaridagi insoniylik va mehrning o‘rni, avvalo, adabiyotdagi ijtimoiy, ma‘naviy va axloqiy qadriyatlarni ifodalashga yo‘naltirilgan. Asarlarda eng muhim mavzular – insonning o‘ziga va atrofdagi dunyoga bo‘lgan mehr-muhabbati, shuningdek, o‘zini anglash jarayonidir. Hoshimovning bunday yondashuvi o‘quvchiga insonning ichki dunyosini chuqurroq anglash imkonini beradi. Uning asarlarida ko‘rsatilgan mehr, faqat bir-biriga bo‘lgan hissiy munosabatlar bilan cheklanmaydi, balki insoniyatning umumiy axloqiy, ijtimoiy jihatlariga ham katta e‘tibor qaratiladi.

Hoshimovning ko‘plab asarlarida mehr va muhabbat, insonning eng yuksak ruhiy holati sifatida, hayotning turli jabhalaridagi insoniy munosabatlarni ifodalashda alohida ahamiyatga ega. Bunda mehr va muhabbat, nafaqat shaxsiy, balki jamiyatdagi barcha ijtimoiy guruhlar o‘rtasida ham axloqiy o‘zaro hurmatni rivojlantirishga xizmat qiladi. Hoshimovning asarlarida axloqiy muammolar, ijtimoiy masalalar va insonning insoniyat oldidagi mas‘uliyatini ko‘rsatish, o‘quvchini o‘ziga bo‘lgan mehrni va boshqalarga nisbatan murosani qadrlashga undaydi.

Yozuvchining adabiy uslubi, o‘quvchining his-tuyg‘ularini uyg‘otishga, uning qalbini to‘g‘ri yo‘naltirishga qaratilgan. Uning asarlarida mehr va insoniylikning tarannumi faqat nazariy masala emas, balki asosiy g‘oya va tematik birlik sifatida ko‘rinadi. Tarannum Hoshimov asarlarida o‘ziga xos estetik shaklga ega bo‘lib, ruhiy soflik, hissiy tozalik, ijobiy energiya bilan bog‘liqdir.

Hoshimov o‘z asarlarida insonning ichki olamini ochishga intiladi, uning hissiy holatini tasvirlaydi, va bu orqali o‘quvchiga hayotdagi muhim qadriyatlarni anglashga yordam beradi. Aynan bu yondashuv uning asarlarini nafaqat badiiy, balki ma‘naviy qimmatga ega qilishga imkon yaratadi. Mehr tarannumi, Hoshimov asarlarida insonning o‘ziga va atrofidagi dunyoga bo‘lgan iliqlik, samimiyat va mehrga bo‘lgan ehtiyojini aks ettiradi. Uning asarlari, o‘quvchiga ham o‘zini, ham jamiyatni yaxshilashga undaydigan kuchga ega.

O‘tkir Hoshimov asarlarida insoniylik va mehr tarannumi, faqat badiiy g‘oyalar bilan cheklanmaydi, balki jamiyatdagi o‘tkir ijtimoiy muammolarni yoritishda ham o‘rin oladi. Asarlarida o‘z vaqtida muhim bo‘lgan masalalar – ijtimoiy adolat, erk, tinchlik, mehr-oqibat kabi qadriyatlar alohida urg‘u bilan ifodalangan. Hoshimov o‘z asarlarida faqat hayotning muayyan sahnalarini tasvirlab qolmaydi, balki o‘quvchisini ma‘naviy yaxshilanishga, o‘zini anglashga chaqiradi.

Insonning ichki kechinmalari, o‘ziga bo‘lgan ishonch va ijtimoiy yuksalish masalalari Hoshimov asarlarining asosiy motivlaridan biri sifatida ko‘riladi. Har bir asarda yozuvchi, mehr va muhabbatning insoniyat uchun qanday katta ahamiyatga ega ekanligini ko‘rsatadi. Mehr tarannumini keng yoritish, aynan Hoshimovning asarlarida jamiyatdagi o‘zgarishlarni va insoniy qadriyatlarning yuksalishini aks ettirishga xizmat qiladi.

Hoshimov asarlarida ko‘plab yuksak axloqiy qadriyatlar, mehr va insoniylik masalalari bir-biri bilan chambarchas bog‘langan. Uning asarlarida mehr va muhabbat, birinchidan, shaxsiy sifatlar sifatida ko‘rsatilgan, ikkinchidan esa ular jamiyatda o‘zaro hurmat va tinchlikni saqlashda juda muhim o‘rin tutadi. Mehr va insoniylik, Hoshimovning tasvirlangan qahramonlarida doimo tarannum qilib turadi. Hoshimov asarlarida ko‘rsatilgan insonning ichki dunyosi, uning o‘zini anglash jarayoni va jamiyatdagi o‘z o‘rnini topish borasidagi izlanishlari, birinchi navbatda, mehr va insoniylikka asoslangan. U nafaqat o‘zbek adabiyotining yorqin vakili, balki adabiyotda insonning haqiqiy tabiati va uning mehr-muhabbatga bo‘lgan ehtiyojini chuqur tahlil qilgan yozuvchidir.

Oʻtkir Hoshimovning asarlarida insoniylik va mehr tarannumi adabiy va maʼnaviy jihatdan muhim ahamiyatga ega. Yozuvchi oʻz asarlarida nafaqat badiiy adabiyotning eng yuqori janrlariga ega boʻlgan, balki insonning qalbini va ruhini toʻgʻri anglashga asoslangan fikrlar va gʻoyalar bilan hamda jamiyatdagi ijtimoiy oʻzgarishlarni aks ettirgan. Hoshimovning mehr va insoniylikni tarannum qilish usuli, uning asarlarining falsafiy va axloqiy boyligini taʼminlagan. Oʻtkir Hoshimov adabiyotidagi bu masalalar, oʻquvchiga hayotdagi eng muhim qadriyatlarni kashf etishga yordam beradi va insoniyatni yuksaltirishda xizmat qiladi.

Xulosa qismi: Oʻtkir Hoshimov asarlarida insoniylik va mehr tarannumi – inson hayotining ajralmas qismlari sifatida ifodalangan. Yozuvchi oʻz asarlarida nafaqat individual insonga, balki jamiyatga ham mehr va axloqiy qadriyatlarning ahamiyatini koʻrsatadi. Hoshimovning asarlarida insonning ichki kechinmalari, uning oʻzini anglash jarayoni, mehr-muhabbatning inson hayotidagi oʻrni va tarannumi keng yoritilgan. Bu asarlar oʻquvchini yaxshilikka, mehrga va insoniylikka chorlaydi, va oʻz oʻquvchisiga yuqori axloqiy qadriyatlarni kashf etishga yordam beradi.

Oʻtkir Hoshimovning asarlarida insoniylik va mehr tarannumi, yozuvchining adabiy merosida muhim oʻrin tutadi. U oʻz asarlarida inson qalbining eng nozik tuygʻularini, axloqiy va maʼnaviy izlanishlarini, shuningdek, mehr-muhabbatning inson hayotidagi markaziy oʻrnini chuqur tahlil qiladi. Hoshimovning asarlarida mehr va insoniylik faqatgina ijtimoiy va axloqiy qadriyatlar sifatida koʻrsatilmaydi, balki ular qahramonlarning ichki dunyosini ochib, ularning ruhiy holatlarini, izlanishlarini, hayotga boʻlgan qarashlarini shakllantiradi. Asarlaridagi insoniylik va mehr masalalari yozuvchining ijtimoiy masʼuliyatini aks ettiradi va oʻquvchini maʼnaviy yuksalishga chaqiradi. Hoshimov, adabiyotdagi badiiy estetikani va axloqiy saboqlarni birlashtirgan holda, jamiyatdagi yaxshilik va tinchlikni tarannum qiladi. Mehr va insoniylikni yuksaltirish orqali, uning asarlari oʻquvchiga nafaqat badiiy zavq, balki oʻzini anglash, boshqalarga hurmat bilan qarash va hayotga ijobiy munosabatda boʻlish kabi maʼnaviy qadriyatlarni oʻrgatadi.

Shuningdek, Hoshimovning asarlarida insonning hayotidagi eng katta qadriyatlar – mehr, muhabbat va samimiyatni tushunish va ularga eʼtibor qaratishning ahamiyati katta. Yozuvchi bu tushunchalarni tasvirlash orqali, adabiyotda yuqori axloqiy gʻoyalarni ilgari suradi va insoniyatni oʻzini va boshqalarni yaxshilashga undaydi. Shu bilan birga, uning asarlarini oʻrganish, adabiyotdagi yangi yondashuvlar va insoniyatga boʻlgan mehrni tasvirlashda yangicha qarashlarni ochib beradi.

ADABIYOTLAR ROʻYHATI

1. Hamidov, X. X. (2023). ABDULLA QODIRIY ASARLARI TARJIMASINI QIYINLASHTIRUVCHI OMILLAR XUSUSIDA. *Oriental renaissance: Innovative, educational, natural and social sciences*, 3(21), 388-392.

2. Хамидов, Х., Исматуллаева, Н., Расулова, З., & Каримова, Д. (2020). Проблемы выбора слов при переводе художественной литературы. *in Library*, 20(4), 6660-6668.

3. Yuldashev, Taboshar Kadirovich. “The Structure of Babur’s Work ‘Mubayin’ and the Semantics of the Terms Representing the Acts of Hajj and Umra”. *Journal of Higher Education and Academic Advancement* 1, no. 2 (May 31, 2023): 247–248. Accessed December 8, 2024. <https://journal.antispublisher.id/index.php/EJHEAA/article/view/195>.

4. Taboshar Yuldashev. Burhonuddin Rabgʻuziyning “Qisasi Rabgʻuziy” asaridagi yaʼqub paygʻambar qissasi va qissadagi personajlar talqini. (2024). *Konferensiyalar// Conferences*, 1(8), 220-225.

5. Lafasov, Urak. "ORIGINAL MEANINGS OF SOME ETHNONYMS IN SOURCES." *Oriental Journal of Philology* 1, no. 02 (2021): 69-74.

6. LAFASOV, U. P., & ABDULLAYEVA, M. R. (2024). ABDULLA QODIRIY ROMANLARIDAGI JONLANTIRISH VA TASHXIS TASVIR USULLARI. *TADQIQOTLAR. UZ*, 39(3), 65-70.

7. Лафасов, У. П. (1996). Способы выражения субъективной модальности в диалогической речи.

8. Kasimova, Sarvinoz Sayfullaevna. "Transformation of phrases and its destructions." *Salud, Ciencia y Tecnología-Serie de Conferencias* 3 (2024): 740-740.

9. Sadikova S. B. Concepts of Respect Category and Respect Speech in Uzbek Language //INTERNATIONAL JORNAL OF TREND IN SCIENTIFIC RESEARCH AND DEVELOPMENT e-ISSN. – C. 2456-6470.

10. ABDULLAYEVA, M. (2024). INGLIZCHADAN O 'ZBEKCHAGA NASRIY TARJIMANING MILLIY-MADANIY XUSUSIYATLARI (XX ASR OXIRI XXI ASR BOSHLARIDA INGLIZ TILIDAN BEVOSITA TARJIMALAR MISOLIDA). *TADQIQOTLAR. UZ*, 50(5), 80-84.